

Teollisuusliitto ry

Lausunto

Asia: HE 179/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Teollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta toimittaa lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Teollisuusliitto kannattaa lain selkeyttämistä niin, että työnteon perusteella myönnetyn oleskeluluvan peruuttamiskäytännöt kirjataan lakiin ja että maassa olevalle työntekijälle taataan mahdollisuus uudelleen työllistyä. Myös työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille on kannatettava esitys, joskin esitetty valtioneuvoston asetus valtakunnallisista työvoimapula-aloista sisältää ainoastaan aloja, joille suurin osa Suomeen saapuneista työperäisistä maahanmuuttajista tuskin työllistyy tutkintovaatimusten vuoksi. Alueellisten työlupalinjausten noudattaminen työnteko-oikeuden laajentamisen osalta olisi toimivampi vaihtoehto.

Teollisuusliitto esittää, että suoja-ajaksi tulisi säätää kuuden kuukauden ajanjakso kaikkien lakimuutoksen kohteena olevien työntekijöiden osalta. HE:ssa esitetty ajatus suoja-ajan työntekijän asemaa parantavasta vaikutuksesta on asian kaunistelua, sillä kolmen kuukauden työllistymisaika on tosiasiallisesti aivan liian lyhyt. Kielitaidon ja verkostojen puuttuminen, puutteellinen suomalaisen yhteiskunnan ja työnhakutapojen tuntemus sekä rekrytoinneissa tapahtuva syrjintä hidastavat oleellisesti uudelleentyöllistymistä. Moni potentiaalinen työntekijä voi joutua poistumaan maasta ja kynnys palata on korkea. HE:n vetoaminen yhdistelmälapadirektiiviin on vastuun siirtämistä, sillä direktiivi sallii jäsenvaltiolle mahdollisuuden säätää pidemmästä työttömyysjaksosta. Siitä huolimatta HE:ssa esitetään alle kaksi vuotta työsuhteessa olleille suorittavaa työtä tekeville työntekijöille kireintä mahdollista direktiivitulkintaa ja erityisasiantuntijoille puolet pidempää kuuden kuukauden aikaa. HE:n lausuma olemassa olevasta yhdenvertaisuusongelmasta on todellinen.

Teollisuusliitto painottaa, että ehdotettu sääntely voi lisätä työperäisen hyväksikäytön riskiä. HE:ssa todetaankin, että maassaolon sitominen vahvemmin työsuhteeseen voi toimia kannusteena säilyttää työpaikka. Teollisuusliiton ulkomaalaistaustaisten jäsenten edunvalvonnassa tulee säännöllisesti eteen tilanteita, joissa työntekijä ei halua riitauttaa tuloaan hyväksikäytetyksi työelämässä työsuhteen päättymisen ja maasta poistumisen uhkan vuoksi sekä tilanteet, joissa työnantaja uhkailee työntekijää työpaikan menettämisellä maasta ulos -argumentilla. Molemmat riskit todetaan HE:ssa. Lisäksi sääntelyllä kerrotaan tavoiteltavan myös sitä, että työntekijä voisi tuoda esille kokemansa hyväksikäytön. Epäselväksi jää, miten uusi sääntely edistäisi työntekijän uskallusta ja mahdollisuutta hyväksikäytön esille tuomiseen. Myös riski tarttua laittomiin maksullisiin työnvälitystarjouksiin tai muuten epämääräisiin työtarjouksiin kasvaa oleellisesti uudelleentyöllistymistä koskevan kiireen kohdalla. On täysin selvää, että HE:ssa esitetty huomion kiinnittäminen edellä mainittuun riskiin lupaharkinnassa ja valvonnassa on sekä lupa- että valvontaviranomaiselle täysin mahdoton rajallisten resurssien vuoksi.

HE:ssa on virhe lausuntokierroksen yhteenvedossa: Teollisuusliitto ei ole aiemmassa lausunnossaan esittänyt, että ilmoituksen työsuhteen päättymisestä tekisi työntekijä. Jos ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään, sen tulisi olla työnantajan tehtävä. HE:n 14 päivän ilmoitusaika on aiemmin esitettyä seitsemää päivää parempi ratkaisu etenkin pienten yritysten kohdalla, joissa HR-resurssit ovat rajalliset ja mahdollisesti jopa yhden henkilön varassa.

Ilmoittamisvelvollisuuden hyvä puoli on mahdollisuus saada ilmi sellaiset työnantajat, jotka tuottavat työntekijöitä maahan hyväksikäyttötarkoituksissa. Teollisuusliiton ulkomaalaistaustaisten jäsenten edunvalvonnassa tulee säännöllisesti ilmi tapauksia, joissa omista laki- ja työehtosopimussääteisistä työehdoistaan kiinni pitävien työntekijöiden työsuhteita päätetään ja työnantaja palkkaa mielellään tilalle uusia, työehdoistaan tietämättömiä työntekijöitä. On varmistettava, että viranomaistoiminta tällaisessa tilanteessa on tehokasta ja johtaa epäilyttävään toimintaan puuttumiseen.

HE:ssa myös todetaan, että ilmoituksella töiden loppumisesta saadaan tietoja työntekijöistä, joilla voisi olla tarvetta uudelleen työllistymiselle. Ulkomaalaistaustaiset työntekijät ja potentiaaliset uudet työnantajat tarvitsevat kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi tehokasta viranomaisneuvontaa ja aktiivisia työllistämispalveluita.

Teollisuusliitto katsoo, että HE:ssa esitetty ilmoitusvelvollisuuden sanktiointi on riittävä, mutta kritisoi samalla hallituksen valmiutta esittää sanktiointia työnantajille maasta poistamiseen liittyvässä tilanteessa, kun samaan aikaan alipalkkaukseen syyllistyneiden työnantajien toiminnan sanktiointia ei pidetä mahdollisena ja useat työperäisen hyväksikäytön torjumisen vastaiset hallitusohjelman kirjaukset odottavat toteuttamistaan.

Helsingissä, 22.11.2024

Riikka Vasama, ulkomaalaistaustaisen työvoiman yksikön päällikkö